

6. Любченко П. Конституційно-правові основи розвитку місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства: монографія / П. М. Любченко. – Харків: Одиссей, 2006. – 352 с.
7. Муніципальне право України: навч. посіб. / П. М. Любченко. – Х.: Вид-во «ФНІИ», 2012. – 496 с.
8. Петришина М. О. Практика імплементації Європейської хартії місцевого самоврядування у зарубіжних країнах / М. О. Петришина // Теоретико-правові засади місцевого самоврядування: аналіз зарубіжного досвіду. – Х.: Оберіг, 2013. – с. 5–70.
9. Петришин О. О. Правові засади місцевого самоврядування в зарубіжних країнах та Україні: теоретико-правовий та порівняльний аналіз : монографія / О. О. Петришин. – Х.: Право, 2014. – 189 с.
10. Серьогіна С. Муніципальна реформа як ключовий напрямок удосконалення моделі місцевого управління в Україні / С. Серьогіна // Місцеве самоврядування. – 2009. – № 2. – С. 44–47.
11. Серьогіна С. Г. Муніципальна реформа як чинник удосконалення функціонування системи місцевого самоврядування в Україні / С. Г. Серьогіна // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2013. – Вип. 26. – С. 3–15.
12. Серьогіна С. Г. Удосконалення місцевого самоврядування в Україні в умовах демократизації та консолідації суспільства / С. Г. Серьогіна // Право України. – 2014. – № 4. – С. 107–115.
13. Черкасов А. И. Сравнительное местное управление: теория и практика / А. И. Черкасов. – М.: Издат. гр. «Форум – Инфра-М», 1998. – С. 10.

Фелонюк Т. А.¹

ОСНОВНІ РИСИ СИСТЕМНО-СТРУКТУРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ФРАНЦУЗЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Визначення нормативно-правового забезпечення адміністративно-територіальних одиниць, правового статусу місцевих органів влади, взаємодії територіальних органів між собою та з органами центральної влади завжди було й залишається важливим напрямом державної політи-

¹ Аспірант кафедри державного будівництва Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ки як України, так і зарубіжних країн. У сучасних умовах проблема адміністративно-територіального устрою є досить актуальною, оскільки все більш проблемними стають взаємовідносини органів влади на місцях із центральним апаратом, усе частіше порушується питання децентралізації влади.

В умовах підвищення та ускладнення ролі сучасної держави відбувається певне переосмислення значення адміністративно-територіального устрою – він має забезпечувати поєднання необхідного з точки зору загальнодержавних цілей та завдань розвитку рівня концентрації ресурсного потенціалу, публічно-владного механізму реалізації загальнодержавних рішень зі створенням просторових меж самодостатньої активності певних соціально-територіальних спільнот [6, с. 9].

Адміністративно-територіальний устрій України має окремі спільні риси з адміністративно-територіальним устроєм Франції, але із суттєвими відмінностями в повноваженнях місцевих органів влади. Франція – одна з найбільш демократичних і децентралізованих країн Європи з досить високим розвитком системи органів місцевого самоврядування. Характерними особливостями Франції є те, що в цій країні використані нові підходи до організації діяльності органів місцевого самоврядування, повноважень місцевих органів влади, автономності влади на місцях [7].

У Конституції Франції досить мало говориться про місцеве самоврядування. Так, ст. 72 Конституції Франції визначено, що територіальними колективами Республіки є комуни, департаменти, регіони, колективи зі спеціальним статусом і заморські колективи. Усі інші територіальні колективи утворюються законом [4]. Ці колективи вільно управляються виборними радами на умовах, визначених законом. Представники Уряду в департаментах і територіях відповідають за національні інтереси, адміністративний контроль і дотримання законів.

Основною територіальною одиницею вважається комуна, яка є єдиною адміністративно-територіальною одиницею, де немає окремого державно-владного органу.

Місцевими органами влади комуни є муніципальні ради. Рада складається з депутатів, що обираються за пропорційною системою раз на 6 років. Виборцями можуть бути як громадяни комуни, так і іноземці та громадяни Європейського Союзу, котрі постійно проживають на території комуни. Вважаємо, що таке положення, відповідно до якого виборцями можуть бути не тільки громадяни, а й іноземці, які постійно проживають

на території, є досить важливою та має бути застосована в національному законодавстві. Оскільки особи, котрі постійно й безперервно проживають на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, мають право брати участь у виборах місцевих органів влади, так беручи участь у суспільному й державному житті регіону.

Очолує раду мер, який обирається депутатами і виконує подвійну роль – як представник держави і як голова виконавчого органу ради – мерії. Мер представляє інтереси комуни у відносинах з іншими органами та організаціями, а також державою, має право укладати угоди й договори, виконувати делеговані радою повноваження, керувати муніципальними службами, призначати управлінський персонал, видавати дозволи на будівництво тощо. Ми вважаємо досить позитивним досвід Франції з приводу обрання мера саме радою. По-перше, рада є виборним органом, тобто населення комун уже безпосередньо голосують за тих, кого вони хочуть бачити як представників своїх інтересів; по-друге, обрання мера із представників ради значно звужує кількість кандидатів, що, у свою чергу, дає змогу краще визначити та охарактеризувати їх як ділові, так і особистісні якості; по-третє, це зменшує кількість витрат і часу на підготовку й проведення виборів мера комуни.

Середньою адміністративно-територіальною одиницею є департамент. Департамент – основне адміністративно-територіальне утворення Франції. Самоврядування департаменту представлено Генеральною Радою та інститутом державної виконавчої влади в особі префекта. На департамент, як і на регіон, також покладено виконання функцій державного управління. Його очолює префект департаменту, повноваження, роль і функції якого аналогічні префекту регіону. Генеральна рада обирається строком на 6 років на основі вільних, загальних, прямих виборів за мажоритарною системою.

Генеральна Рада має на чолі голову генеральної ради, який обирається із членів ради та є розпорядником витратків департаменту, здійснює управління майном департаменту. Голова ради керує радою, скликає її на засідання, виконує рішення ради, представляє її у відносинах з іншими органами влади тощо.

Іншою посадовою особою самоврядування департаменту є префект, який є представником держави в департаменті. Виступаючи від імені держави, префект контролює дотримання національних інтересів, забезпечує здійснення в департаменті повноважень центральних державних

органів, тримає уряд у курсі політичної ситуації в департаменті, несе відповідальність за управління майном, що належить державі. Також утілює в життя урядову політику, здійснює нагляд за виконанням у департаменті нормативних актів центральної влади [5].

Наступний рівень – регіон, що являє собою адміністративно-територіальне утворення, чії функції зосереджені переважно на розвитку території. Представницьким органом регіону є регіональна рада. До повноважень якої віднесено: ухвалення регіонального бюджету, контроль за виконанням регіонального плану розвитку, діяльності регіональних органів і структур.

Регіональну раду очолює голова, який обирається загальними зборами. Він представляє виконавчу владу регіону, так само як і мер у комуні.

Розглядаючи муніципальні органи Франції, варто зазначити, що місцеві органи влади використовують для здійснення своєї діяльності місцеві фінансові ресурси, що формуються за рахунок податків і зборів. Такі фінансові можливості дають змогу активно розвивати власну адміністративно-територіальну одиницю, а також створювати всі умови для забезпечення потреб громадян.

У системі французького законодавства про управління на місцевому рівні знаходять імплементацію міжнародно-правові норми щодо гарантування права органів місцевого самоврядування на створення добровільних об'єднань.

Прецедент добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування був створений ще за часів Великої Французької революції, коли для встановлення співробітництва і підтримки взаємозв'язків комун було утворене Центральне Бюро, де представники, які обиралися комунами за різними напрямками діяльності, мали зустрічатися і обмінюватися досвідом. Від тоді були опрацьовані два основні типи сучасних об'єднань – міжмуніципальної кооперації, які створені для сумісного вирішення спільних питань життєзабезпечення комун, та соціально-політичні об'єднання, засновані з метою захисту прав місцевого самоврядування та представництва інтересів його органів у відносинах з органами державної влади [1, 2].

На сьогоднішній день з урахуванням вимог Європейської Хартії місцевого самоврядування, яка у найбільш концентрованому вигляді закріплює європейський доробок у муніципально-правовій сфері, передбачені права органів місцевого самоврядування: співробітничати при здійсненні

своїх повноважень; в межах, визначених законом, об'єднуватися при здійсненні своїх повноважень; вступати в об'єднання для захисту і просування спільних інтересів; вступати у міжнародні об'єднання органів місцевого самоврядування; на умовах, які можуть бути встановлені законом, співробітничати з подібними органами інших держав [3].

Отже, характеризуючи систему місцевого самоврядування у Франції, необхідно виділити відповідні позитивні моменти в організації діяльності відповідних органів, які стануть у нагоді в процесі здійснення муніципальної реформи в Україні, а саме: 1) розширення прав адміністративно-територіальних одиниць, запровадження й поширення принципу децентралізації влади на місцях; 2) чіткий розподіл компетенції між державою та адміністративно-територіальними одиницями; 3) запровадження правила, відповідно до якого виборцями місцевих органів влади можуть бути не тільки громадяни, а й іноземці, які постійно проживають на відповідній території; 4) визначення кількості ради відповідно до кількості місцевих жителів в окремій адміністративно-територіальній одиниці; 5) обрання мера радою, оскільки це значно зменшує кількість часу та витрат на проведення виборів; 6) надання більш широкої фінансової самостійності органам місцевого самоврядування шляхом здійснення власної політики у фінансово-кредитних відносинах; 7) імплементації європейських стандартів щодо права органів місцевого самоврядування на утворення добровільних об'єднань.

Література:

1. Бодрова І. І. Добровільні об'єднання органів місцевого самоврядування як специфічний суб'єкт відносин місцевого самоврядування в Україні / І. І. Бодрова // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – Х.: Право, 2003. – Вип. 5. – С.35–44.
2. Бодрова І. І. Проблеми законодавчого регулювання статусу асоціацій органів місцевого самоврядування в Україні / І. І. Бодрова // Теорія і практика правознавства. – Х.: Б.в., 2012. – Вип. 1(2). – С.60–70.
3. Європейська хартія місцевого самоврядування // Офіційний вісник України. – 2015. – №24. – Ст.718
4. Конституція Франції [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://lawers-ssu.narod.ru/subjects/constzs/france.htm>
5. Муниципальные системы в странах Восточной Европы. Конституционные аспекты. – М.: ИНИОН РАН, 1996. – 36с.

6. Серьогіна С. Г. Муніципальна реформа як чинник удосконалення функціонування системи місцевого самоврядування в Україні / С. Г. Серьогіна // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2013. – Вип. 26. – С. 3–15.

7. Яцунська О. О. Огляд системи місцевого самоврядування Франції / О. О. Яцунська // Наукові праці. – Миколаїв: МФ НаУКМА, 1998. – Т.1. – 1998. – С.61–64.

Фролов О. О.¹

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ГАРАНТУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Європейська хартія місцевого самоврядування була ратифікована Верховною Радою України 15 липня 1997 року [2]. Згідно ст. 9 Конституції України її положення мають обов'язкову силу і є частиною національного законодавства [4]. В системі гарантування місцевого самоврядування зазначений акт відіграє особливу роль. Хартія містить основні стандарти щодо організації управління на місцях на засадах самоврядності і має велике значення для забезпечення організаційної роботи і матеріально-фінансової стабільності органів місцевого самоврядування [3, с. 172–173]. В Хартії закріплено такі гарантії місцевого самоврядування, як правові, інституційні, адміністративні і фінансові.

Зокрема, вагомою гарантією місцевого самоврядування є закріплення у статі 2 Хартії, положення згідно з якими принцип місцевого самоврядування визначається в національному законодавстві і у міру можливості в конституції. Зазначена норма цілком втілена в Основному Законі України, згідно зі ст. 7 якого в нашій державі визнається і гарантується місцеве самоврядування. Відповідно до статті 4 Європейської Хартії, органи місцевого самоврядування в межах закону мають повне право вільно вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене із сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручене жодному іншому органу. Повноваження, якими наділяються органи місцевого самоврядування, як правило, мають бути повними і виключними, вони не можуть скасо-

¹ Асистент кафедри державного будівництва Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.